

Голодна жебрачка міліція справді небезпечна для суспільства

22

Олександр ДЕМСЬКИЙ,
Олексій СИЩУК,
Микола БІЛОКОПИТОВ (фото)

– Нині необхідні конкретні пропозиції, які повинні матеріалізуватися в конкретних діях. До цього, зокрема, підштовхують останні резонансні події [в Одесі. – Ред.], – сказав, відкриваючи парламентські слухання, **Голова Верховної Ради Володимир ЛИТВИН**.

За його словами, головним і визначальним питанням у реформі МВС є те, наскільки захищеними почувуються громадяни. Говорячи про збільшення видатків на міністерство, заплановане в проєкті держбюджету на 2012 рік, Голова парламенту нагадав, що це зроблено у зв'язку зі скасуванням техогляду автотранспорту.

– Незважаючи на певні позитивні моменти, говорити про забезпечення належного правопорядку в державі ще дуже рано, – наголосив у доповіді **Міністр внутрішніх справ Анатолій МОГИЛЬОВ**. Ключовий чинник – кадрова ситуація в міліції. Так, майже 70 відсотків працівників карного розшуку, патрульної служби, дільничних інспекторів міліції, слідчих мають вік до 35 років, а загальну вислугу в органах внутрішніх справ – менш як 10 років. «У кожного другого дільничного інспектора стаж менш як три роки. Про який професіоналізм співробітника може йтися?», – запитав Анатолій Могильов. І водночас зазначає: міліції доводиться протистояти вже новій генерації злочинців. А це не колишні «примітивні злодії з неповною середньою освітою, а високоосвічені люди зі знанням комп'ютерної техніки, сучасних засобів зв'язку, іноземних мов». А описаний міністром образ теперішнього міліціонера такий: «Він постане на списаному автомобілі, заправленому за власні кошти,

Мабуть, тому вона не здатна сама себе реформувати. Відповідь на питання, як змінити «апаратного монстра» на сервісно орієнтоване правоохоронне відомство європейського зразка, шукали учасники парламентських слухань «Про реформування системи органів Міністерства внутрішніх справ України і впровадження європейських стандартів».

вдягнутий наполовину в цивільне. Після виконання своїх обов'язків на території він повертається до райвідділу, який ось-ось відключать за борги від опалення та електроенергії».

Відтак міністерство свідомо йде на скорочення особового складу (нині, за словами очільника відомства, атестований склад МВС налічує 182 тисячі осіб. – Ред.), щоб збільшити грошове забезпечення співробітникам, які й далі працюватимуть у міліції. 2011 року середній розмір заробітної плати одного працівника в МВС становив 2 тисячі 492 гривні, тоді як у Міністерстві надзвичайних ситуацій – 2 тисячі 942 гривні, Міноборони – 3 тисячі 525 гривень, у Службі безпеки – 4 тисячі 418 гривень.

– Бюджет МВС на 2012 рік напевно й збільшується на 1,5 мільярда гривень, але, враховуючи втрату надходжень від скасованих платних послуг на суму 1,2 мільярда та інфляцію близько 10 відсотків, наше фінансування буде, мабуть, меншим, як у 2011 році, – припустив Анатолій Могильов.

Попри все це він анонсував зміну філософії служби – перехід від карально-репресивної моделі до сервісно орієнтованої, як у цивілізованих країнах. У МВС вважають, що найкориснішим для України буде досвід польських реформ правоохоронного відомства.

Наразі у вітчизняному міністерстві затверджена нова структура апарату, кількість департаментів з 24 зменшили до 12, кількість генеральських посад – також удвічі, істотно скорочено особовий склад підрозділів ДАІ. Анатолій Могильов озвучив три системні напрями реформуван-

ня – якісне покращення кадрів (і щодо підготовки, і щодо фінансового забезпечення), сучасне матеріально-технічне й програмно-інформаційне забезпечення, а також створення інститутів громадського контролю за діяльністю органів внутрішніх справ.

Міністр переконаний, що створити сучасну правоохоронну структуру європейського зразка можна вже за 3–5 років. Справа за малим – виділенням щорічного додаткового фінансування відомства в розмірі 3 мільярдів гривень.

– Усі добре знають – доручити реформування тим, кого реформують, означає знищити процес, як то кажуть, на пні, – наголосив у співдоповіді **Голова Комітету з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності Віктор ШВЕЦЬ**.

На його думку, провідниками реформи можуть виступити Президент України, Рада національної безпеки та оборони або Верховна Рада, які мають усі можливості, щоб негайно розпочати цей процес. Трагедія в Одесі не дає нам часу на зволікання, – підкреслив парламентарій.

– Переконаний, що переважна більшість міліціонерів попри недофінансування, відсутність службового житла та багато інших проблем чесно й сумлінно виконують свої службові обов'язки, за що їм слід віддати належне. Проте в цій залі та за її межами немає жодної людини, яка заперечила б необхідність реформи Міністерства внутрішніх справ України, – наголосив Віктор Швець.

Він зазначив: МВС у нинішньому вигляді – це апаратний монстр, який, маючи величезний силовий потенціал, не здатен ефективно виконувати навіть базові завдання:

протидіяти злочинності й захищати права та свободи громадян. Парламентарій звернув увагу на те, що нині Міністерство внутрішніх справ України – це фактично міністерство поліції, яке здійснює винятково поліцейські функції: слідства, оперативно-розшукової діяльності й охорони громадського порядку.

На думку профільного комітету, весь комплекс проблем органів внутрішніх справ має розв'язуватися на підставі єдиної узгодженої державної політики. Тож пропонується, щоб до складу МВС входили державні департаменти поліції, із питань міграції та громадянства, із питань надзвичайних ситуацій, державна варта, державні департаменти досудового слідства, захисту інформації про особу та державний департамент прикордонної поліції. В результаті усунення дублювання функцій економія ресурсів становитиме 30 відсотків бюджету відомства, а створення спільних баз даних значно підвищить ефективність обробки інформації.

– За такою моделлю побудовані відповідні міністерства в Німеччині та Сполучених Штатах, – наголосив Віктор Швець. Він зауважив, що міністр внутрішніх справ стане виключно політичною фігурою, яка реалізовує програму Президента у сфері відповідальності МВС і безпосередньо не впливає на оперативну діяльність служб та підрозділів, хоч і координує їхню діяльність. Кожен департамент є самостійною юридичною особою, яка фінансується за окремою бюджетною програмою в межах кошторису правоохоронного відомства. Лише поліція, державна варта та частково департамент із питань надзвичайних ситуацій мають бути в погонах, решта – державні службовці, – сказав Віктор Швець.

Голова Комітету з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності зазначив, що здійснити реформування відомства можна протягом трьох років, починаючи вже з 2012-го. А в контексті підготов-

ки до Євро-2012 доцільним є запровадження пілотних проектів реформування регіональних та місцевих органів внутрішніх справ у Львові, Донецьку й Харкові.

Уповноважений Верховної Ради з питань захисту прав людини Ніна КАРПАЧОВА вважає за необхідне кардинально переглянути рівень грошового утримання й соціального захисту працівників міліції та членів їхніх сімей.

– Фінансування має бути адекватним рівню фізичних і моральних затрат на службі та не нижчим, як в інших правоохоронних і силових структурах, – наголосила вона.

Омбудсман повідомила: щороку до неї надходить 5 тисяч звернень про порушення прав людини працівниками органів внутрішніх справ. Найчастіше в них ідеться про необґрунтовані затримання, неналежне проведення досудового слідства, застосування з боку працівників міліції тортур, недозволених методів ведення слідства, жакливі умови в спецстановах.

– Попри те, що міністр публічно відмовився від застосування показника розкриття злочинів як оцінки ефективності діяльності, його й досі використовують у регіонах. Це призводить до зловживання правом на арешт, катування людей заради зізнання в злочинах, – повідомила Ніна Карпачова.

За її словами, Україна залишається одним із лідерів у Європі із застосування арешту як запобіжного заходу: «Вітчизняні суди задовольняють понад 90 відсотків таких подань слідчих і дізнавачів».

Окрім того, Уповноважений з питань захисту прав людини привернула увагу до «ганебної практики», коли органи прокуратури, зокрема в Автономній Республіці Крим, із залученням працівників спецпідрозділів МВС повторно затримують осіб, яких щойно було звільнено з-під варти із застосуванням альтернативних запобіжних заходів – грошової застави чи підписки про невиїзд. Також Ніна Карпачова висловила спо-

дівання, що після доручення Президента справа про загибель студента Ігоря Індилу в Шевченківському райвідділі міліції Києва нарешті буде завершена.

– Перед тим, як говорити про реформу міліції, потрібно спочатку затвердити концепцію загального реформування органів кримінальної юстиції європейського рівня, – вважає **перший заступник Голови Комітету з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності Володимир ОЛІШНИК**.

«За нинішнього грошового забезпечення ми штовхаємо міліцію на корупцію, бо вона продовжує в неконституційний спосіб «доотримувати» папір, пальне, оргтехніку. Як вибудувати стосунки з підприємцями: учора прошив – завтра посадив? Це неправильно. Отже, ми повинні чітко сказати: якщо функція правоохоронців потрібна, держава повинна забезпечити її фінансово», – зазначив парламентарій.

– Я працюю на посаді міського голови п'ять із половиною років і за цей час в області змінилися п'ять начальників Головного управління МВС області, такі ж зміни відбулися в керівництві міської міліції. Як за таких постійних ротацій можна вимагати якісної, системної роботи? – запитав **міський голова Львова Андрій САДОВИЙ**.

Він розповів, що раніше міг домовлятися із заправочними станціями про виділення міліції чотирьох тонн пального щомісяця, однак із прийняттям нового антикорупційного законодавства такі домовленості вважаються корупцією, а коштів на забезпечення міліції паливом у достатній кількості держава як не давала, так і не дає.

– Основним недоліком системи органів внутрішніх справ є відсутність професіоналів, спроможних кваліфіковано виконувати свої обов'язки. Значна їх частина покинула правоохоронну систему ще в 90-х роках, не бажаючи бути інструментом чийось «розборок» чи виконувати справи на замовлення, –

вважає **заступник Голови Комітету з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності Володимир СТРЕТОВИЧ**.

Зокрема, він пропонує таке: змінити механізм підготовки кадрів, адже правоохоронцем не може бути людина з низьким моральним та освітнім рівнем; забезпечити гідною зарплатою працівників органів внутрішніх справ, найперше – оперативних; разом із громадськістю провести професійну атестацію кадрів МВС; після прийняття нового Кримінального процесуального кодексу спрямувати всі зусилля на реформування органів судового слідства, а також створити ефективну систему громадського контролю за правоохоронними органами.

– Синдром реформування МВС ми спостерігаємо з 1995 року, однак під вивіскою реформ протягом 15 років відбувається лише так звана реорганізація: або банальне скорочення, або перейменування структурних підрозділів, – каже **член Комітету з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності Юрій ПРОКОПЧУК**.

Як приклад для наслідування він запропонував досвід Грузії, де вдалося цілковито подолати корупцію. Парламентарій також пропонує перейменувати міліцію на поліцію, щоб змінити «мілітаристський образ» відомства.

– На роботу правоохоронних органів серйозно впливають такі негативні явища, як набуття злочинністю організованого професійного характеру, розвиток тіншової економіки, поширення правового нігілізму, – підкреслив **Голова Комітету з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією Валерій БЕВЗ**.

Він вважає, що неефективність діяльності органів внутрішніх справ пов'язана, зокрема, з браком фінансування, корумпованістю та значною заполітизованістю. Для ефективного реформування всієї правоохоронної системи, зазначив Валерій Бевз, необхідно створити повноцінне правове підґрунтя. «Нині країна, як ніколи, потребує прийняття нового Кримінального процесуального кодексу», – наголосив він. Також Голова комітету нагадав актуальні нині слова міністра внутрішніх справ СРСР Миколи Щелокова, сказані ще 1967 року: «Голодная и нищяя милиция опасна для общества».

– Про яку престижність роботи міліціонера можна говорити, коли зарплата дільничного зі стажем 1 рік становить 1400 гривень, а старшого дільничного, який пропрацював більш як п'ять років, – до 2000 гривень, – заявив, продовжуючи тему, **член Комітету з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією Олександр БОБИЛЬОВ**.

На його думку, особливу увагу варто приділити реформуванню ДАІ, яке має базуватися на посиленні структур патрульно-постової служби, що безпосередньо відповідають за порядок на вулицях і дорогах. У контексті ініційованого Президентом законопроекту про декриміналізацію економічних злочинів, парламентарій вважає за потрібне переглянути структуру підрозділів, які борються з економічною та організованою злочинністю.

– Реформі має передувати системна й ретельна інвентаризація всіх органів і відомств, які від імені держави прямо чи опосередковано беруть участь у правоохоронній діяльності, – вважає **народний депутат Верховної Ради третього та четвертого скликань, генерал-лейтенант міліції Віктор КОРОЛЬ**.

Після цього, зазначив він, потрібно здійснити ревізію діяльності цих органів й усунути дублювання. Наступним етапом є створення оновленого міністерства, зведеного на «принципах позапартійності, стабільності кадрового та фінансового забезпечення, незалежного від впливу чи втручання чиновників будь-якого рангу».

Менеджер представництва «Міжнародна амністія» в Україні Тетяна МАЗУР повідомила результати проведеного організацією дослідження ситуації з правами людини в Україні, яке засвідчило, що в нашій державі фактично існує «культура безкарності за серйозні кримінальні проступки правоохоронців, включаючи катування та вимагання».

– Структурні недоліки, високий рівень корупції, тісні функціональні та інші зв'язки між прокуратурою й міліцією, відсутність проведення або незадовільне проведення розслідувань кримінальних учинків, скоєних правоохоронцями, переслідування та залякування скаржників, а також дуже низький рівень притягнення винних до відповідальності, – все це сприяє безкарності за порушення правоохоронцями прав людини, – каже вона. Організація вважає, що лише створення цілковито незалежної структури сприятиме ефективному розслідуванню скарг про порушення прав людини працівниками правоохоронних органів.

– Кожен керівник МВС розробляв концепцію реформування відповідної структури під себе, – наголосив **перший заступник Голови Комітету з питань правової політики Сергій ГУСАРОВ**. Відтак спроби якісно змінити правоохоронну систему здійснювалися хаотично, багато наукових та практичних напрацювань виявилися незатребуваними.

– Сумнівним досягненням реформаторів стало лише перетворення МВС із багатопрофільного відом-

ства на міністерство міліції, – зазначив народний депутат.

На його думку, розробити концепцію реформування повинен спеціально створений орган при Президентові України.

– Це забезпечило б комплексний підхід до розв'язання проблеми та унеможливило б поспішні рішення, останнім із яких було припинення ролі ДАІ шляхом перетворення департаменту Державтоінспекції на управління, – вважає **Сергій Гусаров**.

Як міліції досягти високого європейського рівня? Головною умовою правильної відповіді на це запитання є те, що нині у найвищого керівництва країни наявна політична воля для проведення системних змін в органах державної влади, – підкреслив **ректор Національної академії внутрішніх справ Валентин КОВАЛЕНКО**. За його словами, в розроблених колективом академії проєктах концепції реформ органів кримінальної міліції акцентовано увагу на використанні системно-функціонального підходу, який дасть можливість оптимізувати завдання та функції відомства, структуру й чисельність правоохоронних органів тощо.

– Міліцію легко критикувати, але вона точно така, як народ, – пани міліціанти не спустилися, як янголи, з неба, що, коли вдягнули форму, над ними німб засіяв, – **образно зауважив ректор Харківського національного університету внутрішніх справ Олександр БАНДУРКА**.

– Це просто ми до них ставимо інші вимоги: щоб вони були кращими, були взірцем, були законослухняними, культурними, на порядок кращими за інших. Але ж тоді й ми будьмо такими, щоб наша політична еліта, культурна, ділова, теж була законослухняна, – закликав **Олександр Маркович**.

Перший заступник Голови Комітету з питань культури і духовності Інна БОГОСЛОВСЬКА вважає, що в рекомендаціях слухань доцільно дати завдання Кабінету Міністрів та МВС виписати пріоритети реформування на п'ять років із зазначенням структурних маяків, виконання яких можна буде перевірити, а також необхідного фінансування.

– Сподіваюся, ми лише розпочали серйозну розмову, бо реформування системи органів Міністерства внутрішніх справ потребує постійного діалогу для того, щоб ми не збилися із загальною правильною визначеними орієнтирів, – сказав, підсумовуючи слухання, Голова Верховної Ради **Володимир Литвин**.

За наслідками парламентських слухань Комітет з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності готує проєкт рекомендацій слухань. Документ згодом має бути прийнятий Верховною Радою.

